

Susana López Rubio

Een vrouw in Havana

ISBN 978-90-225-8085-1

ISBN 978-94-023-0902-7 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *El Encanto*

Oorspronkelijke uitgever: Editorial Planeta s.A., Barcelona

Vertaling: Jacqueline Visscher

Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punchdesign, München

Omslagbeeld: Dreamstime.com en Richard Jenkins Photography

Zetwerk: ZetSpiegel, Best

© 2017 Susana López Rubio

Nederlandstalige uitgave © 2017 Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor mijn opa, omdat ik zijn naam mocht lenen
voor het hoofdpersonage. En voor Alberto, altijd.*

DEEL 1

1

1947 *Patricio*

Het eerste wat ik ontdekte toen ik de kade van Havana op stapte, was dat ik niet de juiste kleren droeg voor het Cubaanse klimaat. Niemand van ons die van de boot kwam had geschikte kleding aan. Mijn wollen broek en jasje kriebelden en van de pet, die me in Asturië zo vaak had beschermd tegen de sneeuw, dreigden mijn hersens hier in de tropen-zon te gaan borrelen. Vergeleken met de Cubanen, de mannen in linnen pakken en de vrouwen in vrolijk bedrukte jurken, waren we net een kudde zwetende schapen. Ik keek jaloers naar de douanebeambte. Zijn witte overhemd met korte mouwen was het toonbeeld van comfort. Terwijl we met onze legitimatie in de hand stonden te wachten ontlokte een secretaresse, een mulattin met prachtige benen zonder kousen en een jurk die haar schouders vrijliet, bewonderend gefluit aan alle mannen in de rij. Een waar huzarenstukje, in aanmerking genomen dat we uitgeput en hongerig waren na meer dan veertig dagen in piepkleine kajuiten opeengepakt te hebben gezeten, met elke dag opnieuw pap als enige maaltijd.

‘Als u niet ophoudt met dat fluiten, kunt u stuk voor stuk een watjekouw van heb ik jou daar krijgen!’

Naast me verwoordde een man uit Galicië mijn gedachten: ‘*Carallo!* Verdorie, zeg! De vrouwen hier hebben meer temperament dan God talent heeft.’

De douanebeambte gebaarde dat ik moest komen.

‘Naam?’

‘Patricio.’

‘Achternaam?’

‘Rubio Gamella.’

‘Leeftijd?’

‘Negentien.’

‘Spanjaard?’

‘Ja.’

‘Reden van uw verblijf?’

Ik kwam in de verleiding hem de waarheid te vertellen. Luister, de reden is dat er in Spanje zo veel ellende is dat we ons brood in de plas- sen moeten dopen, dat er in ons dorp geen katten meer zijn omdat we zo onderhand alle muizen hebben opgegeten, dat mijn moeder is vermoord door de republikeinen omdat ze een nicht die non was bij ons thuis verborgen had, en dat mijn vader door de nationalisten is vermoord omdat hij weigerde voor een portret van de Caudillo te knielen, en aangezien ik geen andere familie meer heb en me niet mijn verdere leven wil afbeulen in de mijn, worden opgevreten door de lui- zen, heb ik de trouwring van mijn oma zaliger verkocht om een der- deklaskaartje voor de overtocht te kunnen kopen en met wat ik aan- heb aan de andere kant van de wereld vanaf nul te beginnen. De reden is dat ik wil leven.

Ja, dat zou ik moeten zeggen. Maar op de boot hadden velen gezegd dat Cuba was begonnen Spaanse emigranten terug te sturen en dat we hun geen reden tot deportatie moesten geven.

‘Reden van uw verblijf?’ herhaalde de beambte, ongeduldig wordend.

Ik slikte mijn ellende in en met een brede glimlach gaf ik hetzelfde antwoord als de andere passagiers van de boot.

‘Vakantie. Ik ben op vakantie.’

Ik verliet het douanekantoor en keek om me heen. De boulevard strekte zich voor me uit, bruisend van mensen, auto’s, drukte en leven. Afgetekend tegen de stralend blauwe hemel leek de vuurtoren van het kasteel del Morro over de stad en haar inwoners te waken.

Ik werd duizelig van de hitte en moest gaan zitten. De reis was een lijdensweg geweest en mijn kansen om tot Cuba te komen zo gering dat ik niet had nagedacht over wat ik zou doen als ik eenmaal in Havana was. Het was trouwens geen appeltje-eitje. Mijn bezittingen beperkten zich tot vijf dingen: een wollen pak, een pet, een paar schoenen, een foto van mijn ouders en een blik ingelegde sardientjes dat ik op de boot van een Portugees echtpaar had gekregen.

Maar ik telde ook vijf troeven. De eerste: mijn flair. Van kinds af

aan heb ik nooit schaamte gekend en mijn motto is altijd geweest dat je beter vergeving dan toestemming kunt vragen. De tweede: mijn blauwe ogen, geërfd van mijn moeder en gevoegd bij de knappe verschijning van mijn vader. De derde: verbeeldingskracht. Dezelfde verbeelding die me zo goed van pas kwam om uitvluchten te verzinnen en van school te spijbelen in plaats van de lange rij Visigotische koningen uit mijn hoofd te leren. De vierde: mijn jeugd. Net negentien geworden, waardoor ik een jonge, naar avontuur hunkerende hond was en geen angst kende. En tot slot de vijfde en de belangrijkste: honger. Honger naar leven, naar toekomst, naar kleuren, een opgehoopte honger, niet van maanden maar van jaren. Ze zeggen dat het geloof bergen verzet, maar honger doet daar niet voor onder. Honger had ervoor gezorgd dat een jongen uit een Asturiaans dorpje de oceaan overstak naar de Parel van de Antillen.

Weer wat bijgekomen, stond ik op en begon te lopen. Mijn eerste uren als emigrant op het eiland bracht ik louter daarmee door, lopen, met wijd opengesperde ogen bij de wonderen die voor me opdoemden. De Paseo del Prado, de Plaza de la Catedral, de Malecón... de stad was een smeltkroes van gezinnen met kinderen, toeristen, kiezentrekkers, schoenpoetsers, straatventers van erotische foto's en zelfs waarzegsters die slakkenhuizen wierpen om het lot te voorspellen.

Maar de stad was niet alleen een lust voor het oog, ze was het ook voor het oor. Heel Havana werd overspoeld met muziek. Ze kwam uit de deur van de kroegen, uit de transistors die op de vensterbank van de huizen met geopende ramen stonden, uit de trompetten van de straatmuzikanten en van de orkestjes die de straten en pleinen als podium gebruikten.

Toen ik bij de Chinese wijk kwam, op de hoek van de Zanja en de Galiano, stond ik zo verlekkerd naar een affiche van El Tropicana te kijken – naar de danseressen en hun hoofdtoeien van pauwenveren – dat ik niet in de gaten had dat een tram in volle vaart op me af kwam.

‘Aan de kant, eikel!’ schreeuwde de bestuurder.

Hoewel de tram net op tijd stopte en me niet raakte, viel ik toch op mijn gat. Een man in pak bleef staan en schoot me te hulp.

‘Alles goed met u?’

Ik knikte. Mijn waardigheid had meer last van die lachwekkende val dan mijn achterwerk.

‘Maar zag u dan niet dat deze meneer stond te watertanden bij de prachtige benen van de danseressen? En u had hem bijna regelrecht naar het kerkhof Colón gezonden!’ verweet de man de bestuurder. ‘Kijk goddomme uit je doppen, man.’

Het was een feit, Cubanen konden heel verfijnd praten en tegelijk vloeken als de beste.

‘Het spijt me, beste kerel,’ verontschuldigde de chauffeur zich. ‘Let de volgende keer een beetje beter op en dan gebeurt er niks.’

Mijn verkenningstocht eindigde op het strand. Zittend op het zand verslond ik het blikje ingemaakte sardines terwijl het zeewater over mijn vermoeide voeten spoelde. De zon was een karmozijnen bol omgeven door een feloranje lucht, die aan de horizon bespikkeld was met de zwarte stippen van meeuwen. Nog voor de zon onderging viel ik ter plekke in slaap.

De volgende dag werd ik gewekt door het geblèr van een straatventer.

‘Kokosijs, limoen en ananas, meneer! Heerlijk schaafijs, mevrouw!’

Ik opende mijn ogen, gedesoriënteerd, en ontdekte dat ik omringd was door gezinnen die van een dagje strand genoten terwijl ze mij intussen meewarig en verwonderd bekeken. Een donker meisje liet haar bal in de steek en kwam naar me toe.

‘Hallo. Ben jij een schipbreukeling?’

Ik wist niet wat ik moest antwoorden. Ik glimlachte gewoonweg, blij met de wetenschap dat mijn leven hier in Havana, als dat van een schipbreukeling die op een strand is aangespoeld, zojuist een nieuwe start had gemaakt.

2

Nadat ik het strand had verlaten, waste ik me bij een fonteintje en ging op weg naar de wijk San Isidro. Weken eerder had de melkboer uit mijn dorp tegen me gezegd dat een vriend van hem, die ook weer een vriend had, en die op zijn beurt een neef in Havana had, had verteld dat pas aangekomen Asturianen elkaar doorgaans ontmoetten in El Popular, een café in de Calle Porvenir dat bestierd werd door een weduwe uit Avilés. Ik vermoedde dat ik weinig kans maakte het te vinden: het café kon gesloten zijn, of in een andere straat zitten, of de melkboer of zijn vriend of de vriend van zijn vriend of de neef van de vriend van zijn vriend kon hebben gelogen. Maar tegen alle verwachtingen in vond ik het etablissement gemakkelijk. Een kleine tent, zonder enige jeu.

Het interieur bevestigde mijn eerste indruk. Een half dozijn bladerende tafeltjes en stoelen gedomineerd door een morsige bar. Dat was nou echt wat je een vieze tent noemde, maar de flessen cider in de rekken lieten me glimlachen.

De waardin, een flink eind in de vijftig, met magere wangen en haar grijze haar in een knot, bekeek me met een frons.

‘*Bonos días,*’ groette ik in het Asturische dialect, om haar sympathie te winnen. ‘Goedendag, wat een prachtige morgen is het.’

Maar de vrouw had aan één blik genoeg om mijn omstandigheden te duiden en snoof geërgerd.

‘*Va ser desgracidu!* Zeg maar niks,’ mopperde ze terwijl ze haar handen aan een lap afdroogde. ‘Net aangekomen, hè? Gister zeker, met de boot uit Lissabon. Nou, je kan meteen weer vertrekken, het is hier niet het Rooie Kruis.’

Ik nam aan dat ze de buik vol had van hongerige mensen op zoek

naar hulp. Om te voorkomen dat ze me eruit zette, probeerde ik haar aan het lachen te maken.

‘Nee,’ antwoordde ik.

De vrouw trok verbaasd haar wenkbrauwen op.

‘Nee?’

‘Ik ben per vliegtuig gekomen,’ zei ik met een serieus gezicht, ‘first class. Maar niet verder vertellen, hoor, het is een geheim,’ fluisterde ik.

Het was duidelijk dat ze geen woord geloofde van wat ik zei, maar mijn brutaliteit intrigeerde haar en ze besloot het spel mee te spelen.

‘En wat mag dat geheim dan wel wezen?’

‘Dat ik een markies ben.’

De vrouw monsterde mijn kleren, die onder de zandvlekken zaten omdat ik op het strand had geslapen, en verslikte zich in haar eigen lach.

‘De markies van Ammehoela, *non te xinga*, hou toch op man!’ zei ze schamper.

Haar lach leek me een goed teken en ik vatte moed.

‘De markies van Miradoiro.’

‘Dat zegt me niks.’

‘Het is een prachtig stuk land in de vallei van Naredo. Ik ben Patricio, aangenaam.’

‘En wat doe je hier gekleed als armoedzaaier, Patricio?’

‘Ik ben hier incognito naartoe gekomen, voor een vrouw,’ improviseerde ik, ‘een vrouw die de liefde van mijn leven is, maar haar ouders willen niet dat ze met me trouwt.’

‘En waarom niet? Je was toch een markies?’

‘Jawel, maar voor haar stelt mijn titel weinig voor. Ze is de prinses van Nieuw Celemina.’

‘En waar mag dat wel liggen?’

‘Oei. Ver weg. Heel ver weg.’

De vrouw lachte weer.

‘Mag ik vragen hoe je heet?’ informeerde ik met mijn mooiste glimlach.

‘Constantina... Tina,’ corrigeerde ze zichzelf meteen.

Het leek me een goed teken dat ze me haar roepnaam vertelde.

‘Je moet mijn geheim bewaren, Tina. Vermomd als bedelaar heb ik

de bewakers van de prinses om de tuin kunnen leiden. Nu moet ik haar zien over te halen er met mij vandoor te gaan. Maar tot die tijd mag niemand weten dat ik niet arm ben.'

'Wees gerust, het gaat je goed af.'

'Ik heb nog een gunst nodig.'

'Vertel.'

'Een bord eten.'

'Je meent het,' antwoordde ze, eerder spottend dan boos.

'Je zult wel begrijpen dat ik geen geld op zak heb, nu ik voor arm moet doorgaan. Maar ik beloof je op mijn markizaat dat ik terugkom en mijn schuld met rente zal betalen.'

Tina zuchtte smalend. Dat belette niet dat ze een flink stuk net maakte tortilla pakte en dat tot vreugde van mijn maag voor mijn neus neerzette. Het water liep me in de mond.

'Vooruit dan... Eet op, voordat ik me bedenk.'

Ik schrokte de tortilla naar binnen en vroeg tussen de hapen door: 'Je weet toevallig geen plek waar ik kan slapen, hè?'

'Afgezien van Hotel Nacional, natuurlijk.'

'Natuurlijk. Je weet dat ik me als een arme sloeber moet voordoen.'

Tina zette een speld in haar knotje beter vast en wees naar een jonge man aan een tafeltje achter in het café.

'Vraag het maar aan Grescas, de Bullebak. Maar kom bij hem niet met dat markiezenverhaaltje aanzetten, als je niet op je smoel geslagen wilt worden.'

Het leek me een goed advies, gezien zijn bijnaam, dus besloot ik de waarheid te volgen.

'*Bonos días.*'

De kerel gaf niet eens antwoord. Hij was meer geïnteresseerd in het stokje waarop hij kauwde dan in een gesprek met mij. Ik profiteerde ervan om hem eens goed op te nemen. Ouder dan vijftientig kon hij niet zijn en hij had de dreigende uitstraling van een gorilla: lang, behoorlijk dik en met boomstammen van armen en benen. Een van zijn voortanden was afgebroken.

Ik verborg mijn zenuwachtigheid en hield vol.

'Ik ben Patricio.'

Grescas ging met het stokje zijn rijen tanden af, in een vijandige

stilte. Hij had duidelijk totaal geen zin om met me te praten. Gelukkig bleven mijn ogen op het embleem van zijn oude t-shirt rusten. Een hemelsblauw logo met een anker waar een witte kabel omheen slingerde, en dat gaf me de moed opnieuw mijn mond open te doen.

‘*Alza el rabu, marinín!*’ riep ik uit. ‘*Alabí, alabá, alabí, bon, ban!*’ Niemand kan van Marino de Luanco winnen, en mocht dat toch gebeuren...!’

Ik liet de rest in de lucht hangen, als een visser die het aas uitwerpt en wacht tot de vis bijt.

‘Dan zou dat per ongeluk zijn!’ gromde hij, niet in staat weerstand te bieden. Het lijflied van de Asturiaanse voetbalclub moest hij wel aanvullen.

Hij had toegehapt. Ik haalde de lijn verder in.

‘Waar kom je vandaan? Ik uit Santa Benxamina.’

Grescas krabde op zijn hoofd, als een aap, en spuugde op de vloer van het café.

‘Vergis je niet. We mogen dan streekgenoten zijn, maar dat betekent niet dat ik je zal helpen. In Havana vind je meer Asturianen dan vliegen.’

‘Ik vroeg gewoon waar je vandaan kwam.’

Hij spuugde weer.

‘Zo beginnen jullie allemaal. En zodra ik het vertel, blijken we een familielid, of een vriend, of een bekende gemeen te hebben. Misschien ontdekken we zelfs dat we neven zijn. En dan zeg jij uiteraard tegen me: “Neef, je laat me toch niet stikken?” Daarna vraag je of ik je wat geld kan lenen, of werk voor je regelen, of onderdak. Dus maak nou maar dat je als de sodemieter wekomt.’

‘Ik ga niet weg voor je me hebt verteld waar je vandaan komt.’

De gorilla stond op en ik probeerde mijn zenuwen in bedwang te houden. Hij was zo lang dat hij een kop boven me uitstak. Zich welbewust van zijn kleerkastgestalte, begon hij zijn knokkels te kraken om me nog meer angst aan te jagen.

‘Ik doe je een voorstel. Als ik het zeg en het blijkt dat we iemand gemeen hebben, krijg jij van mij een dreun in je maag. Nog steeds benieuwd?’

Een dreun in mijn maag zag er niet goed uit, maar wat moest ik

anders? Ik had niemand op wie ik terug kon vallen en ik kon toch ook niet weer op het strand gaan slapen.

‘Ik neem het risico,’ flapte ik eruit, met trillende stem.

‘Ik kom uit Carabanzo.’

Dat dorp lag een paar uur bij het mijne vandaan.

‘Daar ken ik er maar één.’

Grescas greep me in mijn nekvel, als een pasgeboren katje.

‘Je hebt er zelf om gevraagd.’

Terwijl mijn hart in mijn oren bonsde, praatte ik zonder na te denken.

‘Begoña García de Ron. Een schoonheid, maar met meer vrijers dan ik vlooiën heb gehad.’

Grescas verminderde de druk van zijn kolenschop in mijn nek. Uit zijn gezicht bleek duidelijk dat hij haar kende. Plots kwam er een verontrustende gedachte bij me op.

‘Ze is toch niet je vrouw, hè?’ vroeg ik, me op het ergste voorbereidend.

Hij schudde zijn hoofd en ik haalde opgelucht adem.

‘Gelukkig, want ze was de wildste meid van het hele dorp.’

Mijn opluchting was van korte duur, tot zijn volgende vier woorden.

‘Begoña is mijn zus.’

Verdomme. Dat was hopeloos, dus kneep ik mijn ogen dicht en wachtte op de dreun. En die kwam, zo hard dat ik dubbelsloeg. Al lachte Grescas er bulderend bij.

‘Krijg nou wat! Ben jij Patricio?’ Zijn slechte humeur was als sneeuw voor de zon verdwenen. ‘De Patricio met wie mijn zus verkering kreeg op het dorpsfeest van een paar jaar geleden?’ Ik knikte en zakte op een stoel om mijn pijnlijke buik te kunnen vasthouden. ‘Die dreun had je tegoed omdat je de weddenschap hebt verloren,’ zei Grescas.

Ik was nog aan het bijkomen toen Grescas vliegensvlug een nieuwe klap uitdeelde, die me vol op mijn achterhoofd trof.

‘En deze heb je verdiend omdat je haar een hoer noemde,’ voegde hij eraan toe.

‘Ik heb haar geen hoer genoemd, ik zei alleen maar dat...’

‘Dat ze het is,’ onderbrak hij me, ‘ze mag dan hoeriger zijn dan een beroeps, maar het is wel mijn kleine zusje, gesnopen?’

Ik knikte weer, terwijl ik mijn misselijkheid verbeet en de tortilla beval te blijven waar hij was.